

KÈM BẢN ĐỒ
GẤP GỌN

Dorothy và Thomas Hoobler • John Hinderliter
Hong Trà dịch

Lăng mộ Taj Mahal ở đâu?

"Một kiệt tác được
ngưỡng vọng trong kho
tàng di sản thế giới."

– UNESCO

alphabooks

EDUCATION
TECHNOLOGY
SCIENCE

NHÀ XUẤT BẢN
DÂN TRÍ

LĂNG MỘ TAJ MAHAL Ở ĐÂU?

Tác giả: Dorothy, Thomas Hoobler , John Hinderliter

Dịch thuật: Hồng Trà

Thể loại: Biên Khảo

Phát hành: Alphabooks

Nhà xuất bản: NXB Dân Trí

Đóng ebook: nguyenthao-cuibap

Nguồn text: Waka - 22/03/2019

“Một kiệt tác được ngưỡng vọng trong kho tàng di sản thế giới.”

UNESCO

LỜI DẪN

---* ❖ *---

Lâu đài Taj Mahal: Giọt nước mắt lặn trên má thời gian

Taj Mahal được xem là một trong những công trình kiến trúc lãng mạn và lộng lẫy nhất thế giới. Đến Ấn Độ, bạn không nên bỏ qua điểm du lịch giá trị này. Nơi đây đã được UNESCO công nhận là di sản Văn hóa Thế giới và là một trong bảy kỳ quan của Thế giới hiện đại.

Điều khiến Taj Mahal ở Agra trở thành một trong bảy kỳ quan của Thế giới không chỉ bởi vẻ tráng lệ của tòa lâu đài mà còn bởi nhiều lý do khác. Chính lịch sử Taj Mahal đã thổi hồn cho cái đẹp ở nơi đây. Bước chân tới Taj Mahal, du khách cảm nhận được một tâm hồn tràn đầy tình yêu pha lẫn nỗi đau mất mát và sự hối hận.

Chúng ta thực sự xúc động trước tình cảm mà một người đàn ông dành cho vợ của mình, tình cảm ấy sâu nặng đến mức ngay cả khi người phụ nữ đã đi đến cõi vĩnh hằng, người chồng vẫn luôn giữ những kỷ niệm về vợ trong tâm trí mình. Và ông ấy muốn đảm bảo rằng, những kỷ niệm êm đềm, đẹp đẽ đó sẽ không bao giờ mờ nhạt theo thời gian.

Người đàn ông ấy là Hoàng đế Shah Jahan. Người vợ của ông là Hoàng hậu Arjumand Banu Begum. Bà vốn là công chúa nước Ba Tư theo đạo Hồi. Hoàng đế Shah Jahan là con trai của Hoàng đế Jehangir và là cháu trai của Đại đế Akhar. Vào năm 14 tuổi, Hoàng đế Shah Jahan đã gặp và nảy sinh tình cảm với công chúa Mumtaz. Năm năm sau, vào năm 1612, họ đã kết hôn.

Hoàng hậu Mumtaz Mahal, người luôn “như hình với bóng” với Hoàng đế Shah Jahan, qua đời vào năm 1631 trong lúc sinh đứa con thứ 14 của hai người. Chính nỗi nhớ dành cho người vợ yêu đã khiến Hoàng đế Shah Jahan cho xây dựng một lâu đài lộng lẫy để dành riêng cho Hoàng hậu Mumtaz. Ngày nay, mọi người gọi công trình nguy nga đó là Taj Mahal.

LĂNG MỘ TAJ MAHAL Ở ĐÂU?

---* ❖ *---

Cứ mỗi năm lại có hơn hai triệu du khách ghé thăm thành phố Agra, Ấn Độ. Có người lặn lội từ bên kia bán cầu. Họ đến để thưởng ngoạn công trình kiến trúc nổi tiếng bậc nhất thế giới.

Taj Mahal!

Vòm đá cẩm thạch tỏa rạng dưới ánh mặt trời và lấp lánh khi ánh trăng chiếu rọi. Nhiều người quả quyết đây là công trình đẹp nhất thế gian.

Taj Mahal không đứng một mình. Đó là một phần của cụm kiến trúc đền đài và vườn tược chiếm diện tích gần 170.000 m², ngự ven dòng Yamuna, con sông lớn nhất miền Bắc Ấn.

Ai chưa biết sẽ tưởng Taj Mahal là một lâu đài. Nhưng kỳ thực nó không được xây cho người sống. Taj Mahal là lăng mộ vua Shah Jahan và hoàng hậu Mumtaz Mahal. Taj Mahal là viết tắt tên hoàng hậu.

Shah Jahan rất mực yêu thương vợ mình. Hoàng hậu mất sau khi hạ sinh người con thứ mười bốn. Shah Jahan nguyện xây một lăng mộ lộng lẫy để bày tỏ tình yêu bất diệt với bà... và ông đã y lời.

Ấn Độ hiện đại

Dẫu được dựng từ ngót nghét 400 năm trước, Taj Mahal vẫn là biểu tượng của Ấn Độ ngày nay. Ấn Độ có 1,2 tỷ dân, đông thứ hai trên thế giới, xếp sau Trung Quốc. Agra, nơi lăng mộ Taj Mahal tọa lạc, cách thủ đô New Delhi gần 210 km.

Ấn Độ là quê hương của các tôn giáo lớn. Nhiều ngôn ngữ được dùng trong lãnh thổ. Trước kia, chính sự đa dạng này đã ngăn trở Ấn Độ trở thành một quốc gia thống nhất. Ngày nay, phần lớn người Ấn Độ đều

kiêu hãnh về bề dày truyền thống và văn hóa đa dạng của đất nước mình.

CHƯƠNG 1

---* ❖ *---

TUỔI THƠ TRẦN HẠNH PHÚC

Vị hoàng đế, sau này được biết đến với tên gọi Shah Jahan, là hoàng đế thứ năm của đế quốc Mogul (1526 - 1858), vùng đất bao trùm phần lớn Ấn Độ ngày nay. Ở giai đoạn cực thịnh, đế quốc Mogul bao trùm cả phần lớn Pakistan và Afghanistan.

Sáu vị vua đầu tiên của đế quốc Mogul hẳn là những bậc đế vương giàu nhất thế gian. Những vị khách phương Tây đã lan truyền nhiều câu chuyện về sự giàu có và quyền lực của Mogul. Các hoàng đế phương Tây ngưỡng vọng một Mogul lộng lẫy, xa hoa. Khoảng những năm 1600 và 1700, thuật ngữ “Great Mogul” trong tiếng Anh hàm ý dạng quyền lực cai trị tốt bậc mà vua chúa phương Tây khao khát.

Tiếng tăm về sự giàu có của Mogul đã tạo ra từ “mogul” trong tiếng Anh để chỉ người giàu có – mà ngày nay vẫn còn sử dụng. Những người đạt thành tựu chói lọi trong kinh doanh, đặc biệt là trong công nghiệp điện ảnh, được gọi là “mogul”.

Nói tới Shah Jahan, mọi thứ liên quan đến ngày sinh của ông vào năm 1592 dường như đều là điềm tốt. Ấy là năm 1000 trong lịch Hồi giáo và tháng trùng với tháng sinh của Đức Muhammad – người sáng lập đạo Hồi.

Hồi giáo

Hồi giáo khởi phát từ nhà tiên tri Muhammad vào thế kỷ 7. Ngài sống ở Ả Rập. Thánh kinh của đạo Hồi là Kinh Koran. Giống như Do Thái giáo và Kitô giáo, Hồi giáo răn dạy rằng chỉ có một Thiên Chúa. Tín đồ Hồi giáo tin rằng Chúa Jesus, Moses là những nhà tiên tri giống như Đức Muhammad.

Tín đồ Hồi giáo coi Mecca, thành phố thuộc Ả Rập Saudi, là vùng đất thánh. Mỗi ngày năm lần, họ hướng về thánh địa Mecca cầu nguyện. Ai nấy đều cố gắng hành hương về đất thánh ít nhất một lần trong đời.

Vào thời cổ đại, tín đồ Hồi giáo đã truyền bá tôn giáo của mình ra cả một vùng rộng lớn, từ Bắc Phi đến trung tâm châu Á. Những hoàng đế của đế quốc Mogul cũng là tín đồ Hồi giáo. Nhưng họ vẫn chấp thuận cho thần dân theo tôn giáo khác.

Khi sinh ra, hoàng tử được đặt tên là Khurram, hàm ý “tràn hạnh phúc”. Trước khi cậu bé chào đời, một nhà tiên tri trong triều đã có lời tiên đoán với Ruqaiya, người vợ đầu của ông nội hoàng tử. Rằng đứa trẻ này sẽ có một tương lai rực rỡ và “chói lọi hơn cả vàng dương”.

Ruqaiya không có con cái. Bà muốn nuôi dưỡng hoàng đế tương lai. Thế nên mới lên sáu, hoàng tử Khurram đã bị đoạt khỏi tay mẹ và đưa tới chỗ Ruqaiya. Người ta bù đắp nỗi mất mát này cho người mẹ bằng ngọc ngà châu báu. Kể từ đó, Ruqaiya lo việc nuôi dạy hoàng tử nhỏ.

Như mọi đứa trẻ hoàng gia, hoàng tử Khurram lớn lên trong hậu cung. (Từ “hậu cung” trong tiếng Anh là “harem”, xuất phát từ tiếng Ả Rập với nghĩa “bất khả xâm phạm”.) Ấy là nơi phụ nữ và trẻ em hoàng gia sinh sống, tách biệt hẳn với thế giới đàn ông. Những người vợ vua sống ở đó, cùng mẹ, dì, cháu chắt nhà vua. Cung nữ cũng sống ở đó. Ngay cả những người bảo vệ hậu cung cũng là phụ nữ được rèn giũa kiểm cung. Chỉ có duy nhất một người đàn ông trưởng thành được bước vào đây là hoàng đế. Ông ngủ tại nơi này. Phần lớn giấy tờ quan trọng được lưu giữ ở hậu cung.

Hậu cung

Hậu cung là một quần thể nhà ở hoàng gia xa hoa, rộng lớn. Ngoài trường học, khu chăm sóc trẻ em, còn có chợ búa, xưởng giặt, nhà bếp, sân chơi, nhà tắm. Các trò giải trí là bắn pháo hoa, biểu diễn điều khiển rắn, biểu diễn gấu nhảy, đấu linh dương. Nhưng thú vui được ưa thích

nhất là chưng cất dầu thơm. Người phụ nữ trong hậu cung thậm chí còn bỏ vốn làm ăn ở bên ngoài. Theo truyền thống Hồi giáo, khi xuất hiện ở nơi công cộng, phụ nữ phải che mặt bằng một tấm mạng. Nhưng ở trong cung, họ có thể gỡ mạng che.

Khurram bắt đầu học tập từ lúc bốn tuổi bốn tháng bốn ngày. (Bốn được coi là con số may mắn). Cậu học ở ngôi trường nằm trong thánh đường Hồi giáo. Ở đây, cậu được tìm hiểu giáo lý, nghệ thuật, văn chương và lịch sử. Cậu còn được học về hoàng tộc và tổ tiên nhà Mogul.

Từ tấm bé, Khurram đã rất yêu thích những thứ đẹp đẽ. Cậu thích xúc nước hoa ướm đầm mình và quần áo, thích chơi đùa cùng ngọc quý. Nhưng cậu cũng được học để trở thành chiến binh. Săn bắn và đánh trận là một phần cuộc đời cậu bé.

Khurram hay được gần gũi với ông nội – vua Akbar. Nhà vua đem cậu ra chiến trường để rèn giũa kiếm cung và học cưỡi ngựa. Mới lên chín, cậu bé Khurram đã được tham gia vào hội đồng quân sự.

Những ngày vua Akbar hấp hối, Khurram không rời khỏi giường ông nội nửa bước. Chín ngày sau khi nhà vua băng hà, cha của Khurram lên ngôi ở Pháo Đài Đỏ tại Agra. Ông lấy hiệu là Jahangir, “Người chinh phục thế giới”.

Pháo Đài Đỏ

Vua Akbar là một công trình sư vĩ đại. Ông đã cho xây Pháo Đài Đỏ kỳ vĩ ở Agra. Kiến trúc này gồm cung điện, sảnh thiết triều, cung thất hoàng gia và triều thần. Bao quanh pháo đài là 2,5 km tường kép. Để phô trương sức mạnh, có lần vua Akbar vừa kẹp mỗi bên tay một người đàn ông, vừa chạy vòng quanh pháo đài. Nơi đây, nhà vua xử án và nhận tấu sớ. Một vị thượng thư của ông viết lại: “Lâu đài sa thạch đỏ, tạo vật chưa ai từng chứng kiến, được tạo tác từ một bậc quân vương. Chỉ riêng pháo đài đã chứa 500 tòa nhà bằng đá nguy nga.”

Ở đây có hàng nghìn người sinh sống cùng các loài động vật như voi, sư tử, lạc đà. Pháo Đài Đỏ giữ vai trò quan trọng trong cuộc đời hoàng đế Shah Jahan và hoàng hậu Mumtaz Mahal.

Thái tử Khurram tiếp tục học tập, luyện rèn. Ông bộc lộ năng khiếu vượt trội trong quân sự, nghệ thuật và kiến trúc. Rồi đến năm 15 tuổi, cuộc đời ông bỗng thay đổi.

Điều gì đã xảy đến?

Ông gặp và phải lòng một cô gái.

CHƯƠNG 2

---* ❖ *---

ĐÔI UYÊN ƯƠNG TRẺ

Trong suốt mùa lễ hội đón mừng năm mới, phụ nữ trong cung thường tổ chức hội chợ ở Pháo Đài Đỏ. Họ bán hàng từ thiện. Đó là khoảng thời gian hiếm hoi phụ nữ Hồi giáo có thể xuất hiện trước nhiều người mà không có mạng che.

Có nàng thiếu nữ 14 tuổi tới phụ bán ở một quầy hàng. Nàng xuất thân từ một gia đình vai vế nhưng không phải là công chúa. Khurram dừng lại trước sạp hàng của nàng và mua một miếng thủy tinh to hình viên kim cương. Ông trả 10.000 rupi, mức giá cao ngất ngưởng.

Sá gì đâu, ông có thể mua mọi thứ chỉ để vừa lòng người đẹp. Ngay hôm sau, ông xin cha hỏi nàng về làm vợ. Vua cha đồng ý với một điều kiện: Khurram phải chờ năm năm nữa và trong suốt thời gian ấy, ông không được gặp nàng. Tuyệt nhiên không.

Bao chuyện đã xảy ra trong năm năm. Vua cha sắp đặt hôn ước cho Khurram với một công chúa Ba Tư. (Ông được phép có bốn vợ.) Và dẫu còn hai người anh, Khurram vẫn được chọn kế ngôi. Nghĩa là ông sẽ trở thành hoàng đế sau khi vua cha băng hà. Khurram được quyền dùng lễ đồ. Đặc ân này thông thường chỉ dành cho hoàng tử cả. Ông còn được chỉ huy quân đội.

Suốt thời gian ấy, cô gái ở buổi hội chợ vẫn luôn là tình yêu đích thực trong ông. Thời hạn năm năm vừa dứt, Khurram lập tức nhắc vua cha về lời hứa. Nhà vua vẫn giữ lời. Ngày 27 tháng 3 năm 1612, một ngày đẹp để cử hành hôn lễ, đôi uyên ương trẻ nên duyên.

Phần lớn người Ấn theo đạo Hindu. Vì vậy, dù hoàng gia có theo đạo Hồi nhưng phần lớn các nghi thức vẫn theo truyền thống Hindu. Chú rể

cưỡi voi đến rước dâu. (Ganesh là vị thần Hindu có đầu voi. Ngài ban phước cho những sự khởi đầu trọng đại.)

Hindu giáo

Hindu là tôn giáo truyền thống của người Ấn, dù nhiều tín đồ vẫn cho rằng đó không hẳn là tôn giáo mà là đạo lý sống (dharma). Dẫu vậy, người theo Hindu giáo vẫn tin vào rất nhiều vị thần. Có cơ man truyện kể về chuyến phiêu lưu của các vị thần. Nhiều đền thờ được trang trí bằng tượng thần. Ngày nay, phần đông người Ấn vẫn theo một số mẫu thức Hindu.

Khi chú rể đến nơi, những phụ nữ giấu mặt sau rèm sơn vẽ lên tay chú rể. Đó là nghi thức cầu chúc điềm lành. Vua cha thắt lên mũ miện của Khurram một chuỗi ngọc trai.

Người ta ước mồm hỏi cô dâu có đồng ý kết hôn chẳng. Khi nàng ưng thuận, hai bên gia đình trao nhau quà cưới. Hoàng tử Khurram rửa tay bằng nước hoa hồng và uống nước đó để tỏ ý cũng thuận lòng. Khurram trao cho cô dâu mồm tên hiệu Mumtaz Mahal, nghĩa là “người được yêu mến nhất”. Tiệc tùng với đám rước linh đình và pháo hoa kéo dài suốt tháng.

Ấy mới là khởi đầu của một chặng đường hạnh phúc.

CHƯƠNG 3

---* ❖ *---

SÁT CÁNH BÊN NHAU

Vua Jahangir, cha của Khurram, khá thờ ơ với việc phát động chiến tranh và xâm lược các vùng đất mới. Ông say mê vẽ tranh và lịch sử tự nhiên. Ông còn đắm chìm trong rượu và thuốc phiện. Việc triều chính đều phó thác cho một người vợ.

Nhờ Khurram đứng ra lo giữ mà đất nước không bị xẻ chia. Ông chỉ huy quân đội và nhiều lần cầm quân dẹp loạn.

Phụ nữ hiếm khi ra trận. Nhưng Khurram và Mumtaz yêu thương nhau đến nỗi khó chia rời. Mumtaz luôn sát cánh bên chồng, ngay cả lúc nguy nan nhất. Bảy năm sau khi kết hôn, bà sinh bảy đứa con – hầu hết đều ở trong lều trại chiến trường.

Dẫu vậy chẳng khi nào Mumtaz phải chịu cảnh thiếu thốn. Căn lều của bà không như lều trại thông thường mà rộng rãi và đầy đủ tiện nghi. Lều hoàng gia được trang trí xung quanh bằng thanh gỗ gắn vải điều. Trong lều có nhiều phòng lớn gồm phòng của Mumtaz và tùy tùng. Ở căn khác, Khurram đón tiếp các tướng lĩnh, quân sư. Đầu bếp nấu nướng trong một căn bếp đặc biệt. Đèn thắp sáng bằng dầu. Ca nương, vũ công, nhạc công phục vụ những màn tiêu khiển. Và chỉ có hai căn lều hoàng gia như vậy. Mỗi sáng, người hầu sẽ đi trước đến điểm hạ trại kế tiếp. Ở đó, họ dựng lều mới cho Khurram, Mumtaz và các triều thần khác. Khi đoàn hoàng gia tới nơi, mọi thứ đã đâu vào đấy.

Dẫu sống xa triều đình trong một thời gian dài, Khurram vẫn nắm được âm mưu phản loạn ở Agra.

Một trong những người vợ được sủng ái của vua cha có một cậu con trai. Bà ta tìm đủ cách để Jahangir lập con mình kế vị. Khurram biết cha

mình quá yếu đuối. Vì vậy, ông nổi dậy lật đổ cha. Cuộc nổi loạn bất thành. Nhưng Khurram vẫn được cha tha thứ với hai điều kiện. Cả Khurram và Mumtaz đều bị lưu đày. Và họ phải để lại hai đứa con làm con tin.

Họ bị lưu đày cho đến khi vua Jahangir qua đời vào năm 1627. Người Mogul có câu: Nhà vua băng hà, hoàng tộc đấu đá. Các hoàng tử hoặc “đoạt được ngai vàng” hoặc “rớt xuống quan tài”. Khurram nắm được quân đội. Bởi vậy, chỉ trong một thời gian ngắn, ông đã đánh bại và tiêu diệt hết các anh em cùng cha khác mẹ của mình.

Ngày 24 tháng 1 năm 1628, Khurram chiến thắng khái hoàn tiến về Agra. Mumtaz sánh vai bên chồng. Ấy là một đám rước linh đình, vợ chồng họ cùng đoàn tùy tùng cưỡi voi tiến bước. Họ rải tiền cho dân chúng suốt dọc đường đi.

Khurram lên ngôi ngày 14 tháng 2, lấy hiệu Shah Jahan, nghĩa là “Chúa tể thế giới”. Châu báu được đội qua đầu tân vương. Ông ban tặng cho hoàng hậu hàng ngàn đồng vàng.

Shah Jahan và Mumtaz chuyển đến sống ở Pháo Đài Đỏ và bắt đầu bành trướng lãnh thổ. Hoàng hậu trở thành quân sư thân cận và được giao phó quốc ấn. Quốc ấn được dùng như một con dấu. Do đó, hoàng hậu được quyền xem xét và định đoạt công văn tấu sớ.

Shah Jahan có nhiều vợ nhưng Mumtaz luôn được sủng ái bậc nhất. Một sử gia thời bấy giờ cho rằng Shah Jahan yêu bà “hơn nghìn lần bất cứ thứ gì”. Ông gọi Mumtaz là “người bạn đường, bạn tâm giao, tri kỷ của một đấng quân vương thắng thế, trong những lúc buồn vui, sướng khổ, khi phiêu bạt hay dừng chân dưới một mái nhà”. Bà sử dụng quyền lực sau rèm. Nhà vua luôn hỏi ý kiến của bà những chuyện quan trọng. Bởi luôn lo nghĩ đến dân nghèo nên Mumtaz được dân chúng rất yêu mến.

Vào thời của Shah Jahan, Agra là một kỳ quan của phương Đông. Đó là nơi tụ họp của các học giả, nhà văn, lãnh tụ tôn giáo. Viễn khách châu

Âu đến Agra lúc bấy giờ mô tả lại, đó là một trong những thành phố lớn nhất thế giới. Hoa viên bao lấy những tòa nhà đồ sộ hai bên bờ sông Yamuna.

Shah Jahan xử án hai ngày một lần. Dân chúng đến chỗ ông cầu xin ân huệ. Mỗi sáng, ông ra trước cửa sổ pháo đài để dân chúng biết rằng ông còn mạnh khỏe. Vào ngày sinh nhật, ông sai người cân mình bốn lần. Lần thứ nhất, ông cân mình với bạc. Lần thứ hai, ông cân với vàng và đá quý. Lần thứ ba, ông cân với tấm vải dệt từ sợi tơ, vàng và bạc. Cuối cùng, ông cân mình với các loại thực phẩm. Tất cả những thứ này đều được ban phát cho dân chúng. Ông đích thực là ông vua của nhân dân.

Ngai vàng Chim công

Ngay khi đăng quang, Shah Jahan đã cho làm một chiếc ngai vàng lộng lẫy. Vì được trang trí bằng lông chim công nên nó nổi tiếng với tên gọi Ngai vàng Chim công.

Tín đồ Hồi giáo tin rằng chim công là loài gác cửa thiên đường. Vì Shah Jahan xưng rằng mình nói thay lời Thiên Chúa nên ngai vàng của ông cũng giống thiên đường. Lờ đề từ được khắc phía sau ngai vàng: “Nếu có thực thiên đường trên mặt đất, chính là đây, chính ở nơi đây.”

Một tấm nệm được đặt trên bục dài 2,4 m, rộng 1,8 m. Bao quanh là 12 cây cột đỡ mái vòm vươn cao 3,6 m.

Nhà vua chi không tiếc tay cho chiếc ngai vàng. 12 cây cột đều được đúc bằng vàng khối. Người ta đã dùng tổng cộng 1.134 kg vàng. Kim cương, hồng ngọc, ngọc lục bảo, ngọc trai được trang trí từ trong ra ngoài.

CHƯƠNG 4

---* ❖ *---

TẤN THẨM KỊCH

Cuối xuân năm 1631, Shah Jahan đem quân trấn áp một viên tổng trấn dấy binh nổi loạn. Chiến trường nằm ở cao nguyên Deccan, phía nam Ấn Độ. Mumtaz vẫn theo chồng như mọi bận, dù lúc này bà sắp sinh đứa con thứ 14.

Thời tiết cao nguyên vô cùng nóng nực. Nhiệt độ thường xuyên lên tới gần 38 độ C. Đất bụi mù và khô cằn. Gần đến ngày sinh, Mumtaz chuyển đến một pháo đài nằm trong xuống dòng sông. Nơi ấy mát mẻ hơn. Mẹ con hoàng hậu sẽ được an toàn.

Ngày 16 tháng 6, quân của Shah Jahan giành thắng lợi. Ông vui mừng đến pháo đài báo tin tốt lành cho vợ.

Nhưng Mumtaz bấy giờ đang trong cơn thập tử nhất sinh. Bà vừa chuyển dạ. Đứa bé mãi không chịu ra. Bà kiệt sức vì cơn đau và sốt. Bà nói với ngự y rằng đứa trẻ trong bụng mình đang khóc. Đó bị coi là điềm xấu.

Ba mươi giờ sau, bà hạ sinh một bé gái. Ngự y lo hoàng hậu chẳng thể nào qua khỏi. Và ông đã đúng.

Shah Jahan đến bên cạnh vợ. Bà nói với chồng đây là “thời khắc lên đường”. Bà nói mình đã mơ thấy một cung điện lộng lẫy với vườn cây tươi tốt chưa từng thấy bao giờ. Bà xin hoàng đế xây một lăng mộ như thế cho mình. Bà muốn nơi ấy phải tuyệt vời hoàn hảo tựa thiên đường.

Bà mất trên tay chồng khi ánh dương ngày mới bắt đầu hé rạng.

Theo phong tục Hồi giáo, người chết phải được chôn trong vòng 24 giờ. Bởi vậy, thi hài hoàng hậu yên nghỉ trong khu vườn cạnh pháo đài.

Shah Jahan mặc đồ tang trắng và đóng cửa lều. Tám ngày sau, ông xuất hiện trở lại. Râu tóc nhà vua đã bạc trắng dù bấy giờ ông mới 39 tuổi.

Trở về nhà, ông ban bố thời gian để tang: cả nước đều phải khóc thương cho Mumtaz trong hai năm. Suốt quãng thời gian ấy, ai cũng phải mặc đồ tang trắng. Âm nhạc, dầu thơm, mỹ phẩm, đồ trang sức và quần áo màu sắc đều bị cấm. Ai không tuân theo sẽ bị tử hình.

Tháng 12 năm 1631, Shah Jahan lệnh cho con trai mang thi hài hoàng hậu trở về Agra. Hoàng tử y theo lời cha. Chàng dẫn đầu đám rước voi mang theo thi hài mẹ trong một cỗ quan tài vàng. Dọc đường đi, đoàn rước phát chẩn tiền vàng và thức ăn cho dân. Những tặng vật này nhằm tưởng nhớ hoàng hậu Mumtaz, người luôn quan tâm đến người nghèo khổ.

Đoàn rước đến Agra vào khoảng đầu tháng một. Hoàng hậu được chôn cất cạnh dòng Yamuna. Cứ thứ tư hằng tuần – ngày Mumtaz qua đời – Shah Jahan lại đến thăm mộ vợ. Ông quyết định lấy thửa đất ven sông này làm nơi xây dựng lăng mộ nguy nga cho hoàng hậu.

CHƯƠNG 5

---* ❖ *---

MỘT KẾ HOẠCH

Shah Jahan muốn lăng mộ của người vợ yêu thương trông ra dòng sông Yamuna. Người chủ đất đã tặng mảnh đất ấy cho nhà vua. Đổi lại, nhà vua ban cho ông cả một lâu đài.

Trước cả khi lập xong kế hoạch, thợ thuyền đã bắt tay vào xây dựng. Nước là phần quan trọng trong kiến trúc lăng mộ. Trong quần thể lăng có cả kênh đào và đài phun nước.

Công trình xây gần sông nên gặp không ít trở ngại. Ở Ấn Độ, mỗi năm có một mùa mưa. Lăng mộ phải tránh được lũ. Và cũng phải giữ cho nó không bị lún xuống nền đất yếu.

Hàng trăm thợ bắt tay vào đào móng. Shah Jahan muốn xây càng nhanh càng tốt. Thế nên đám thợ phải làm việc ngay cả lúc nắng nóng cao điểm. Nhiệt độ có khi lên tới 43 độ C.

Họ xây dựng hệ thống đường ống và kênh đào. Chúng được bọc trong đá và vữa. Có tới hơn 1.000 ống như thế phía dưới móng. Rồi người ta lấp đá vào móng để tôn cao.

Các công trình sư lập tức bắt tay vào thiết kế lăng mộ. Shah Jahan đã đem các nghệ sĩ, công trình sư nổi tiếng khắp châu Á về đây. Nhưng không một ai được ghi công thiết kế Taj Mahal. Bản thân Shah Jahan rất yêu thích lĩnh vực kiến trúc và có thể ông đã giám sát toàn bộ dự án.

Taj Mahal không phải là kiến trúc thông thường và Shah Jahan cần nhẫn nại. Hơn 20.000 thợ xây và thợ thủ công đã góp sức cho công trình tưởng niệm này trong gần 22 năm. Đa phần họ theo đạo Hindu. Họ cần

nơi an cư và Shah Jahan đã cho xây dựng một thành phố ở phía nam công trình. Nó được đặt theo tên hoàng hậu Mumtaz.

Hàng đoàn xe nối đuôi nhau vận chuyển thức ăn và vật liệu tới công trường. Người ta xây dựng cả nhà kho để chứa đồ. Du khách cũng lũ lượt kéo đến để tận mắt ngắm nhìn công trình lạ lùng đang xây dựng. Những vị khách này còn được phục vụ cả nhà trọ.

Phần lớn các kiến trúc lớn ở Mogul – như Pháo Đài Đỏ – đều dùng sa thạch đỏ. Nhưng nơi an nghỉ cuối cùng của Mumtaz phải vô cùng đặc biệt. Dự kiến phần lăng mộ chính và nền đều được ốp lát đá cẩm thạch.

Đá cẩm thạch được vận chuyển từ xa đến. Mỏ đá ở Makrana, cách công trường hơn 300 km về phía tây. Shah Jahan đã đặt hàng toàn bộ đá ở đây để xây dựng lăng mộ.

Một giáo sĩ châu Âu từng ghé thăm nơi này ghi chép lại: “Đá cẩm thạch trắng được mang về từ cách đó cả 200 cây số... Có khối tôi gặp trên đường... dài rộng hiếm thấy đến nỗi phải huy động cả đàn bò và trâu sừng lớn kéo những cỗ xe to lớn, mỗi đàn chừng 20 hay 30 con.”

Vào thời đó, thợ xây thường làm việc trên giàn giáo bằng tre. Nhưng vì đá xây lăng quá nặng nên giàn giáo của Taj Mahal phải xây bằng gạch.

Khi lăng sắp xây xong, Shah Jahan nhận được báo cáo rằng phải mất ít nhất năm năm để dỡ hết giàn giáo. Vậy là, ông ra lệnh tặng gạch cho bất cứ ai dỡ xuống từ giàn giáo. Và toàn bộ số gạch đã biến mất chỉ sau một đêm.

Đá cẩm thạch dù được đưa về đến công trường nhưng không thể kéo lên vì quá nặng. Thế nên, thợ thuyền lại xây những con dốc và dùng ròng rọc kéo đá nặng lên các tầng cao nhất. Có lẽ cả trâu bò, thậm chí voi cũng vào giúp sức. Riêng phần mái vòm lăng mộ đã nặng tới 12.000 tấn, tương đương 25 chiếc máy bay phản lực.

Hàng trăm thợ xây lành nghề được triệu tập để ghép các khối đá khít nhau. Họ mài nhẵn mặt tiếp xúc của từng khối đá. Thành phẩm này tỉ mỉ

đến độ một sử gia đương thời viết rằng không một ai có thể nhìn thấy “bất kỳ khe hở nào ở giữa [các tảng đá]”. Sa thạch đỏ được dùng trong một số phần của công trình. Sau đó, thợ xây dùng đá cẩm thạch trắng ốp bên ngoài sa thạch đỏ.

Tháng 6 năm 1632, một năm sau khi hoàng hậu qua đời, lễ tưởng niệm (Urs) được cử hành ở công trường. Kể từ ấy, mỗi năm vào ngày mất của bà, người ta lại tổ chức lễ Urs. Đó là cách tưởng nhớ hoàng hậu và giữ hình ảnh bà sống mãi trong lòng mọi người.

Dịp lễ ấy dù ảo não nhưng rất xa hoa. Lều trại được căng khắp hoa viên. Trên tấm thảm trải bên trong, mọi người thưởng thức đồ ăn thức uống. Dầu thơm và hương liệu ngát ngào khắp chốn.

Rất đông người tụ họp ở lễ Urs. Một sứ giả người Anh viết: “Toàn bộ mặt đất trong tầm nhìn của chúng tôi đều bị che lấp bởi ngựa, voi và cò xí ngợp trời... làm nên một bữa huyên náo.”

Shah Jahan xuất hiện trong chiếc áo tang trắng. Sau khi nghe cầu nguyện, ông lại lui về chốn riêng ở Pháo Đài Đỏ. Ông hãy còn buồn đau chưa dứt.

CHƯƠNG 6

---* ❖ *---

KẾ HOẠCH LỚN DẦN

Khi công trình hãy còn tiếp tục, tầm nhìn của nhà vua ngày một lớn dần. Lăng mộ sẽ là một phần của khối kiến trúc phức hợp rộng lớn. Phần mộ (nơi lưu giữ thi hài hoàng hậu) sẽ nằm ở trung tâm tất cả.

Phần mộ nằm trên một bệ hình vuông hay plinth. Bệ rộng khoảng 29 m² và cao hơn bảy mét. Phần chóp là mái vòm cẩm thạch trắng trông như viên ngọc trai khổng lồ.

Trên đỉnh mái vòm là một hình chạm đầu mái, tức trụ nhỏ với ba khối cầu và hình mặt trăng lưỡi liềm, biểu tượng của Hồi giáo. Ba khối cầu tượng trưng cho động vật, con người và thiên thần. (Hình chạm sơ khai làm bằng vàng nhưng nay bị thay thế bằng đồng mạ vàng.)

Khối kiến trúc dạng hình vuông với các vạt góc tạo thành hình bát giác. Mỗi góc của bốn lăng mộ có một ngọn tháp cầu nguyện cao gần 40 m. (Tháp cầu nguyện là ngọn tháp được các thầy tu Hồi giáo kêu gọi tín đồ đến cầu nguyện.) Tháp cầu nguyện ở Taj Mahal hơi nghiêng ra ngoài để nếu đổ xuống cũng không làm nguy hại đến công trình.

Xung quanh lăng mộ chính có bốn mái vòm nhỏ hơn, giống hệt mái vòm chính. Các hốc tường và cửa giả bao quanh được thiết kế giống hệt cửa chính.

Hoàng hậu Mumtaz sẽ được chôn cất ở chính giữa. Theo luật Hồi giáo, thi thể bà phải được đặt sao cho khuôn mặt hướng về phía tây tới thánh địa Mecca. Mọi tín đồ Hồi giáo đều phải hướng về đó khi cầu nguyện.

Shah Jahan muốn công trình phải thật lộng lẫy khiến người người muốn ghé thăm. Bởi thế, ở phía tây lăng mộ, ông cho xây dựng một thánh đường Hồi giáo bằng sa thạch đỏ. Sàn thánh đường được khảm 569 thảm cầu nguyện bằng đá cẩm thạch đen. (Tín đồ Hồi giáo thường quỳ gối trên thảm khi cầu nguyện.)

Mọi thứ trong khu phức hợp đều phải đối xứng – có nghĩa là hai mặt phản chiếu nhau. Vì vậy, ở phía đối diện của lăng mộ cũng có một công trình giống thánh đường sa thạch đỏ. Đó là nơi khách khứa nghỉ ngơi. Nhà khách được gọi là jahab của thánh đường hay “sự lặp lại”. Cả hai công trình sa thạch đỏ đều có mái vòm thấp hơn đúng một nửa so với mái vòm lăng mộ chính.

Vẻ đẹp của lăng mộ sẽ vượt xa mọi so sánh thông thường. Tầm nhìn cũng vô cùng quan trọng. Taj Mahal trông xuống một khu vườn có tường bao. Khu vườn này thể hiện quan niệm về thiên đường của người Hồi giáo. Shah Jahan nhớ lại mong ước khi xưa của người vợ đã khuất và tuyên bố: “Nhà của hoàng hậu sẽ như một thiên đường.” Ông thậm chí còn cho tạc một thông điệp trên cổng sa thạch đỏ dẫn vào Taj Mahal.

Hỡi linh hồn đang yên nghỉ

Hãy trở về bình yên bên Thượng đế

và thư thả bên Người

Nhập vào đám tôi tớ của ta

Và bước vào chốn Thiên đường của ta.

CHƯƠNG 7

---* ❖ *---

VÔ VÀN TRANG SỨC

Vào lễ Urs lần thứ 12, khu mộ của hoàng hậu Mumtaz đã xây xong. Đó là vào năm 1643. Kiến trúc ấy vô cùng tráng lệ. Thế nhưng Shah Jahan vẫn chẳng vừa lòng. Ông muốn công trình phải vô cùng ngoạn mục. Nó phải được trang trí y như tưởng tượng về thiên đường.

Shah Jahan thích mọi thứ trang sức. Ông tự thiết kế trang sức cho mình và những bức tranh còn lại đến ngày nay cho thấy ông vận trang sức vào cả áo quần, khăn đội đầu. Ông dùng cả một chuỗi ngọc trai để cầu nguyện.

Ông muốn tường của Taj Mahal tỏa chiếu cùng trang sức. Khắp công trình là các loại đá quý và đá bán quý.

Các thiết kế phổ biến nhất là hoa được kết từ những món trang sức nhỏ. Shah Jahan thích nhất hoa tulip nên nhiều hình ảnh của loài hoa này xuất hiện trên các bức tường.

Người thợ thủ công này đang dùng bánh xe mài để tạo đường viền hoa trên đá cẩm thạch. Rồi ông cắt những mảnh đá quý ghép vào sao cho vừa vặn. Ông dùng một loại keo để cố định mảnh ghép. Bề mặt bông hoa được đánh bóng sao cho không nhìn thấy đường kẻ. Có những bông tulip dính cườm tinh xảo đến kinh ngạc.

Để làm một bông hoa cao gần 3 cm cần tới 60 mảnh đá quý.

Khoảng không gian tường lớn hơn được phủ đầy những cành hoa được trau chuốt tỉ mỉ. Người ta dùng cả thạch cao trắng và đánh bóng để đắp nổi hình hoa. Bề mặt mịn đến nỗi khó biết đây là đá cẩm thạch.

Chữ thư pháp được khắc lên các bức tường. Phần lớn trích từ kinh Koran. Người ta không hề dùng mực. Tất cả thư pháp đều được làm từ cẩm thạch đen. Thư pháp đóng vai trò quan trọng trong Hồi giáo vì từng chữ trong kinh Koran đều rất thiêng liêng.

Người khắc những câu trích dẫn trong Taj Mahal được nhận một vinh dự đặc biệt. Tên ông, Amanat Khan Shirazi, là cái tên duy nhất xuất hiện trong lăng mộ. Cái tên ấy có nghĩa là “Ông hoàng Sự thật” và được chính Shah Jahan ban tặng.

Người ta còn làm cả đèn và chân nến để thắp sáng bên trong lăng mộ cũng như các tòa khác trong công trình. Ban đầu còn có thảm và đệm sàn nhưng đến nay không còn nữa.

Sau khi khâu trang trí hoàn tất là đến phần xây dựng hào nước và vườn bên ngoài. Những kiến trúc này sẽ hoàn thiện ý tưởng thiên đường theo quan niệm Hồi giáo.

CHƯƠNG 8

---* ❖ *---

KHU VƯỜN

Paradise (thiên đường) trong tiếng Anh xuất phát từ tiếng Ba Tư pairidaeza, nghĩa là “khu vườn có tường bao”. Thử nghĩ mà xem. Khu vườn có tường bao bọc sẽ yên bình biết chừng nào. Như thiên đường vậy.

Nước là phần quan trọng trong các khu vườn Hồi giáo. Theo kinh Koran, thiên đường có bốn dòng sông. Do đó, khu vườn ở Taj Mahal cũng được chia thành bốn dòng nước. Bốn dòng nước gặp nhau ở trung tâm khu vườn, một hồ nước bằng đá cẩm thạch trắng có đài phun nước. Hồ nước này tượng trưng cho nơi con người và thần linh gặp gỡ. Cuối kênh đào đông-tây, người ta dựng một sân khấu nhạc.

Bốn ô vuông do dòng nước phân chia được phủ đầy cây cối và hoa lá. Cây được chọn để lấy bóng râm và hương thơm. Cây sinh sôi kết quả. Hoa điểm thêm sắc hương. Chim làm tổ dưới bóng cây và hòa tiếng hót trong không trung. Tới đây, du khách đều phải căng hết mọi giác quan để cảm nhận.

Nước của các dòng chảy và đài phun nước được lấy từ sông Yamuna. Dẫn được nước vào đây đòi hỏi một kỹ thuật tài tình vì sông Yamuna thấp hơn nền móng của Taj Mahal.

Đầu tiên, người ta phải dẫn nước sông vào bể lắng. Ở đây, bùn đất và tạp chất lắng xuống, chỉ còn nước sạch.

Sau đó, một hệ thống 13 pur đưa nước lên một máng nước bằng gạch. Một pur gồm một trục lăn lớn quấn dây thừng. Một đầu dây thừng gắn với chiếc xô bằng da. Một cặp trâu kéo trục lăn, điều khiển chiếc xô lên xuống. Một pur khác đổ nước vào chiếc bể khác cho đến khi bằng

mức nền Taj Mahal. Từ đó, nước được dẫn trực tiếp vào các dòng nước quanh khu vườn.

Khi du khách bước vào cổng, họ sẽ trông thấy mái vòm trắng vĩ đại của Taj Mahal hai lần. Lần đầu là chính mái vòm và lần sau là hình ảnh mái vòm soi bóng xuống hồ nước phía trước. Tầm nhìn ấy được sắp đặt kỹ lưỡng để bất cứ ai cũng phải dừng lại ngắm nhìn. Du khách hôm nay vẫn thường làm như thế.

CHƯƠNG 9

---* ❖ *---

BỊ CẦM TÙ

Ký ức về hoàng hậu có lẽ đã khiến nhà vua đau buồn đến mức không thể ở lại thêm. Mặc dù Taj Mahal còn dở dang nhưng năm 1639, ông đã bắt đầu cho xây dựng một thành phố được đặt theo tên mình: Shahjahanabad, cách Agra hơn 60 km, ở bờ tây sông Yamuna. Ở đó có một thị trấn tên là Delhi.

Công trình chính ở thành phố này là Pháo Đài Đỏ mới, rộng gấp đôi pháo đài cũ ở Agra. Bản thân nó đã hết như một thành phố. Nằm trong vòng bao bọc của những bức tường sa thạch đỏ và hào nước, pháo đài gồm 27 ngọn tháp và 11 cổng lớn. Bên trong là những con đường lớn, chợ búa, hàng quán, nhà ở của triều thần, cung điện và những chiếc lều được trang trí bằng vàng, đồ trang sức. Hoàng đế và gia đình sống trong cung điện.

Một lữ khách Pháp mô tả: “Hầu như mỗi tòa đều có bể chứa nước chảy trước cửa; bốn bề là vườn tược, ngõ hẻm, dòng nước, đài phun nước, hang động, những hầm sâu đủ tránh ánh nắng mặt trời vào ban ngày... [và] những bậc cao để say giấc về đêm. Bên trong tường thành là chốn mơ này, không áp lực hay nóng bức.”

Năm 1648, Shah Jahan xuôi thuyền dời đô tới pháo đài và mang theo cả Ngai vàng Chim công. Bấy giờ ông đã vươn tới đỉnh cao quyền lực. Nỗi thương nhớ hoàng hậu vẫn chưa nguôi. Tiền thuế của các vùng xung quanh đều đổ vào xây dựng và bảo trì Taj Mahal.

Taj Mahal, pháo đài và những công trình đã vắt kiệt ngân khố hoàng gia. Những thất bại quân sự lại khiến tình hình càng thêm căng thẳng.

Sau khi Shah Jahan lâm bệnh năm 1657, bốn người con của ông tranh giành ngôi báu.

Cuối cùng, Aurangzeb đã đánh bại tất cả, hành hình những người anh em của mình và lên ngôi. Khi Shah Jahan khỏi bệnh, ông cố đoạt lại vương quyền. Nhưng Aurangzeb không từ bỏ. Ông tuyên bố cha mình không đủ sức nắm quyền và giam cha ở Pháo Đài Đỏ Agra.

Shah Jahan sống ở đó trong tám năm cho đến khi mất vào năm 1666. Từ pháo đài, ông có thể ngắm nhìn công trình mình xây cho hoàng hậu.

Shah Jahan mất khi đang đọc kinh cầu nguyện. Suốt những ngày cuối đời của ông, người hầu đặt một tấm gương để ông có thể nhìn thấy Taj Mahal từ giường bệnh. Aurangzeb lệnh chôn cha mình ở Taj Mahal, cạnh người vợ yêu thương. Phần mộ của Shah Jahan là phần duy nhất không cân xứng với tổng thể công trình.

Du khách ngày nay

Ngày nay, du khách có thể leo lên bệ và bước qua cổng chính của Taj Mahal. Ở bên trong, ánh sáng tự nhiên tràn vào qua cửa sổ trên cao. Trên trần vòm là một chiếc đèn lớn. (Do người đời sau thêm vào.) Vòm mái bên trong nhỏ hơn bên ngoài. Điều này khiến tỷ lệ kiến trúc thuận mắt hơn.

Hầu hết khu vực bên trong là chốn tôn nghiêm, được bao bọc trong một màn che cẩm thạch trắng cao gần hai mét. Màn che được chạm khắc tinh xảo trông như tấm đăng ten.

Ở đó có hai mộ giả. (Mộ giả trông như một cỗ quách nhưng không chứa thi thể.) Chúng chỉ tượng trưng cho nơi yên nghỉ của đức vua và hoàng hậu. Từ đây, một hành lang dẫn vào căn phòng tối là nơi chứa quan tài thực sự. Không ai được phép bước chân vào đó.

Dòng chữ khắc trên tường lăng mộ là lời khẩn nguyện buồn đau: “Hãy cứu chúng con, hỡi Thượng đế, chịu đựng những điều mà chúng

con không thể chịu đựng.” Điều đức vua không thể chịu đựng chính là mất đi người vợ yêu dấu.

CHƯƠNG 10

---* ❖ *---

SUY TÀN

Năm tháng trôi đi, Taj Mahal phải hứng chịu cảnh đổ nát, điêu tàn, bỏ mặc. Với một công trình lấy nước làm vai trò chủ đạo, sự rò rỉ là vấn đề khủng khiếp. Ngay cả trong thời gian Shah bị giam cầm, con trai ông cũng gửi thông báo cho ông về những lần sửa chữa rò rỉ.

Quân xâm lược ngoại bang đã khiến đế chế Mogul suy yếu. Năm 1739, vua Nadir Shah của Ba Tư xâm lược Ấn Độ và mang Ngai vàng Chim công về nước. Tám năm sau, ông bị sát hại và ngai vàng bị phá hủy.

Người châu Âu bắt đầu thiết lập thuộc địa ở Ấn Độ. Năm 1608, một công ty ở Anh gửi các thương đoàn đầu tiên tới nước này. Năm 1757, công ty Đông Ấn Anh chính thức nắm quyền cai trị đất nước Ấn Độ, bấy giờ không có chính quyền trung tâm.

Thực dân Anh thờ ơ với những công trình lịch sử của người Ấn. Ngay cả Taj Mahal cũng không được coi trọng. Họ còn đề xuất tháo dỡ công trình và đưa đá cẩm thạch về Anh. May thay, kế hoạch đó tỏ ra khá tốn kém nên không được tiến hành.

Dân địa phương cũng không mấy gìn giữ Taj Mahal. Năm 1754, bọn cướp đã đột nhập vào các ngôi mộ phía dưới thánh địa và lấy đi vàng bạc châu báu. Người ta lấy Taj Mahal làm nơi nhảy múa, cắm trại. Nhiều loại đá quý trên tường bị đục đẽo và đánh cắp.

Năm 1857, lực lượng nổi dậy Sepoy Mutiny đã tìm cách lật đổ Công ty Đông Ấn Anh. Lúc này công ty vẫn nắm giữ quân đội riêng. Quân đội Anh dập tắt cuộc bạo động. Và những ông vua Mogul cuối cùng bị lưu đày. Công ty Đông Ấn Anh phá hủy bên trong Pháo Đài Đỏ ở Delhi và dùng làm doanh trại.

Nhưng ngày tàn của Công ty Đông Ấn Anh cũng đến. Chính phủ Anh đã tiếp quản và sở hữu nó. Nữ hoàng Anh Victoria xưng làm Nữ hoàng Ấn Độ. Năm 1912, Delhi (trước đây là Shahjahanabad) trở thành thủ đô của nước Ấn Độ thuộc Anh.

Suốt thời gian cai trị, nước Anh cố sức phô diễn quyền lực bằng cách trùng tu một số di sản của Ấn Độ. Taj Mahal là một trong số đó. Thế nhưng người Anh lại yêu thích các bãi cỏ. Họ trồng cỏ trong vườn cây trái thuở xưa. Đó tuyệt nhiên không phải thiên đường trong hình dung của hoàng đế Shah Jahan.

CHƯƠNG 11

---* ❖ *---

NIỀM KIÊU HÃNH CỦA ẤN ĐỘ

Năm 1947, Ấn Độ giành được độc lập. Nền cai trị của Anh sụp đổ. Một buổi lễ long trọng đã diễn ra tại Pháo Đài Đỏ tại Delhi. Đó là khoảnh khắc của niềm hy vọng và tự hào Ấn Độ. Đất nước sắp sửa bước sang chế độ dân chủ, người dân được bỏ phiếu bầu ra lãnh đạo. Taj Mahal lộng lẫy trở thành biểu tượng kiêu hãnh của đất nước. Một nhà thơ nổi tiếng của Ấn Độ đã viết:

*Bạn từng hay về hoàng đế Shah Jahan,
Về cuộc đời, tuổi trẻ, sự giàu sang, danh giá
Tất cả trôi đi trên dòng chảy tháng năm
Nhưng có một giọt nước mắt cô độc
Mãi lặng rơi
Trong dáng dấp
Của Taj Mahal điểm lệ trắng ngời.*

Chính quyền mới tiếp tục nỗ lực của người Anh nhằm bảo vệ di sản. Nhưng đất nước còn nhiều việc phải làm trước khi khôi phục các công trình cổ kính. Người dân còn nghèo đói. Kỹ thuật canh tác nông nghiệp cần được cải tiến. Nhà máy cần được xây dựng.

Nhưng Taj Mahal mau chóng trở thành điểm du lịch thu hút. Du khách khắp thế giới tới đây thưởng ngoạn. Chính họ đã đem đến nguồn kinh phí để thúc đẩy kinh tế Ấn Độ.

Đó chính là động lực để chính phủ Ấn Độ tu bổ Taj Mahal. Mục tiêu là phục hồi công trình như thuở ban đầu. Các nhà sử học tìm kiếm tư liệu

về kiến trúc xây dựng nhà cửa, vườn tược. Các nhà khoa học chọn lựa chính xác loại cây từng được trồng trong vườn thuở trước.

Năm 1983, tổ chức UNESCO của Liên hợp quốc đã đưa Taj Mahal và Pháo Đài Đỏ vào hạng mục Di sản văn hóa thế giới. Nhờ vậy càng có thêm nguồn tiền để phục chế Taj Mahal.

Di sản văn hóa thế giới

UNESCO (Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa thế giới) đã lập danh sách Di sản văn hóa thế giới. Danh sách này gồm hơn 1.000 địa điểm có vai trò quan trọng trong nền văn hóa nhân loại. Một số như Taj Mahal, Tượng Nữ thần Tự do... do con người tạo ra. Số khác như đại vực Grand Canyon (Mỹ) do thiên nhiên kiến tạo.

Việt Nam có tám di sản: Hoàng thành Thăng Long, thành nhà Hồ, quần thể di tích cố đô Huế, phố cổ Hội An, thánh địa Mỹ Sơn, vịnh Hạ Long, vườn quốc gia Phong Nha – Kẻ Bàng, quần thể danh thắng Tràng An. Ấn Độ có 23 di sản. Ngoài Taj Mahal còn có những nơi được nhắc đến trong cuốn sách này là Pháo Đài Đỏ ở Agra và Pháo Đài Đỏ ở Delhi.

Khoản tiền phục chế trở thành vấn đề cấp thiết. Bởi cuối những năm 1990, phần lớn Taj Mahal trông vô cùng xập xệ. Agra trở thành thành phố công nghiệp lớn. Nhà máy xả khói mịt mù và bụi bẩn. Khói làm ố màu đá cẩm thạch của Taj Mahal. Cũng như nhiều quốc gia, lưu lượng xe máy lớn gây thêm tình trạng ô nhiễm.

Thêm vào đó là những bếp lửa do những người nghèo sống ở khu vực gần đó nấu ăn.

Hiện nay, người ta đang nỗ lực chống lại nạn ô nhiễm nhằm bảo vệ Taj Mahal. Ở Agra chỉ bán xăng không chì. Người dân bắt buộc phải nấu ăn bằng ga.

Mỗi năm lại có hai đến ba triệu du khách viếng thăm Taj Mahal. Phần lớn là người Ấn. Du lịch mang lại nguồn lợi lớn. Nhưng đám đông cũng khiến công trình thêm hư hại. Ngày nay, xe chạy xăng bị cấm trong vòng

nửa cây số quanh Taj Mahal. Du khách phải di chuyển bằng xe điện hoặc xe động vật kéo.

Để khôi phục màu nguyên bản của Taj Mahal, người ta phải dùng một loại bùn đặc biệt dành cho đá. Tiếp theo là tẩy rửa bằng nước tinh khiết. Họ phải dựng cả một giàn giáo khổng lồ trợ giúp.

Năm 1999, Ấn Độ bước vào cuộc chiến với nước Pakistan láng giềng. Liệu Taj Mahal có trở thành mục tiêu tấn công? Hai năm sau, để bảo vệ công trình, các thợ may địa phương đã may một tấm lưới ngụy trang bọc khắp công trình. Điều này sẽ bảo vệ Taj Mahal khỏi bom đạn. Dù Taj Mahal không bị tấn công nhưng những nỗ lực ấy chứng tỏ người dân Ấn Độ đã lo lắng cho công trình biết chừng nào.

CHƯƠNG 12

---* ❖ *---

KHÁM PHÁ MỚI

Đến nay, Taj Mahal vẫn còn nhiều điều khiến các nhà nghiên cứu nghệ thuật bối rối. Trong khu vườn lăng mộ Hồi giáo, lăng mộ thường nằm ở hợp lưu các dòng nước. Nhưng Taj Mahal lại không tuân theo quy tắc ấy. Lăng mộ nằm ở đầu rất xa của một dòng nước.

Trong những năm 1990, các nhà khoa học đã tiến hành khai quật khu vực bên kia sông. Họ làm sạch lớp phù sa và phát quang đám cỏ dại hình thành qua nhiều thế kỷ. Ở bên dưới, họ khám phá ra một thứ tuyệt vời – dấu tích của khu vườn tráng lệ thuở xưa.

Cũng giống như khu vườn trong Taj Mahal, nó từng có những lối đi, sảnh đường, hồ nước, đài phun nước, cây cối và hoa. Một bức tường gạch, thạch cao và sa thạch đỏ bao quanh khu vườn. Bốn đài phun nước sa thạch trấn giữ bốn góc.

Đây là “vườn ánh trăng”, nơi nhìn Taj Mahal đẹp nhất về đêm. Trong tầm nhìn ấy, có dòng sông Yamuna phản chiếu ánh trăng. Đến tận ngày nay, mái vòm của Taj Mahal vẫn lấp lánh dưới trăng rằm. Hoa trong vườn chủ yếu là hoa màu trắng. Chúng được chọn vì tỏa hương vào ban đêm.

Khám phá này chứng tỏ lăng mộ nằm chính giữa đường nối từ phần cuối khu vườn ánh trăng và lối vào chính. Như có người từng dự đoán, lăng mộ chính là trung tâm của một tổng thể công trình khổng lồ.

Ngày nay, giống như khu vườn ở lối vào của Taj Mahal, khu vườn đêm bên kia sông cũng đang được phục chế. Có 81 loài hoa, đều là những loài hoa ưa thích của người Mogul. Ban đêm, hoàng đế Shah

Jahan thích ngắm nhìn quang cảnh từ đây.

Vào những đêm trăng sáng trời trong, Taj Mahal lại tỏa chiếu như hơn 350 năm về trước.

Bí ẩn Taj Mahal

Từ thuở được xây, những truyền thuyết về Taj Mahal đã lan xa muôn nẻo. Một trong những câu chuyện phổ biến nhất là Shah Jahan định xây lăng mộ đặc biệt bằng đá đen cho chính mình, giống hệt lăng mộ của hoàng hậu. Sau đó, ông không thể thực hiện được vì bị giam cầm.

Nhưng thiết kế tổng thể của Taj Mahal cho thấy ông không có ý định xây dựng lăng mộ thứ hai. Khám phá về khu vườn ánh trăng bên kia sông chỉ ra rằng ngôi mộ vòm trắng là trung tâm của khu phức hợp có tính đối xứng. Đặt ngôi mộ thứ hai trong phức hợp này sẽ phá vỡ tổng thể.

Một truyền thuyết khác là những người thợ xây dựng Taj Mahal đều bị cắt tay để không thể xây dựng được bất cứ công trình kỳ vĩ nào như thế. Câu chuyện này là bịa đặt. Shah Jahan còn có những dự án khác. Tìm thợ để thực hiện dự án đó sẽ khó khăn chừng nào nếu hình phạt kia là “phần thưởng” cho công việc.

NHỮNG DẤU MỐC LỊCH SỬ CỦA TAJ MAHAL

1526 - Khởi đầu đế chế Mogul của Ấn Độ

1556 - Akbar Đại đế đăng quang

1592 - Khurram, hoàng đế tương lai Shah Jahan ra đời

1607 - Khurram gặp hoàng hậu Mumtaz

1612 - Đám cưới của Khurram và Mumtaz

1631 - Hoàng hậu Mumtaz qua đời

1632 - Khởi công Taj Mahal

1658 - Aurangzeb kế vị vua cha

1666 - Shah Jahan qua đời

1869 - Mahatma Gandhi chào đời

1877 - Nữ hoàng Victoria đăng quang Nữ hoàng Ấn Độ

1947 - Ấn Độ giành độc lập

1983 - Được UNESCO công nhận di sản văn hóa thế giới

Những năm 1990 - Dấu tích của Mehtab Bagh (vườn ánh trăng) được khám phá ở bên kia sông

1998 - Tòa án tối cao Ấn Độ ban bố lệnh chống ô nhiễm để bảo vệ công trình khỏi sự xuống cấp

1999 - Chiến tranh Ấn Độ - Pakistan, Taj Mahal được nguy trang

2007 - Được chọn là một trong bảy kỳ quan thế giới hiện đại với hàng triệu phiếu bầu

NHỮNG DẤU MỐC LỊCH SỬ THẾ GIỚI

---* ❖ *---

1504 - Michelangelo điêu khắc bức David

1600 - Công ty Đông Ấn Anh được thành lập

1610 - Galileo quan sát thấy mặt trăng của Sao Mộc bằng kính viễn vọng

1619 - Con tàu Hà Lan đầu tiên đưa nô lệ từ châu Phi tới Bắc Mỹ

1620 - Pligrim đến Plymouth Rock

1642 - Nội chiến Anh bắt đầu

1644 - Triều đại nhà Minh của Trung Hoa kết thúc

1661 - Xây dựng cung điện Versailles, Pháp

1837 - Victoria trở thành Nữ hoàng Anh

1885 - Tòa nhà chọc trời đầu tiên trên thế giới được xây dựng ở Chicago

1945 - Liên Hiệp Quốc được thành lập

1971 - Ấn Độ tiến hành chiến tranh với Pakistan, giúp Bangladesh giành độc lập

1985 - Ronald Reagan nhậm chức Tổng thống Hoa Kỳ

1991 - Chiến tranh Vùng Vịnh giữa Mỹ và Iraq

2010 - Burj Khalifa ở Dubai trở thành tòa nhà cao nhất thế giới